

УДК 94 (477)

**ПРОБЛЕМАТИКА УКРАЇНСЬКО-МОЛДОВСЬКИХ ВЗАЄМВІДНОСИН
У СУЧАСНИХ ВІТЧИЗНЯНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ**

Н. Гончарова

*кандидат історичних наук, доцент,**Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

У статті вивчено науковий доробок сучасних дослідників у площині українсько-молдовських зв'язків. Увагу зосереджено на тематиці й основних напрямках досліджень. Доводиться теза про активізацію дослідницьких розробок зазначеного аспекту. Наголошується на зростанні спектра питань, котрі розглядаються науковцями. Методологія даного дослідження ґрунтується на загальнонаукових принципах (історичності, об'єктивності, науковості) та історико-наукових методах (історико-типологічний, історико-порівняльний, хронологічний).

Ключові слова: *Україна, Молдова, взаємовідносини, історіографія, сучасний період, тематика досліджень.*

Провідним принципом реалізації зовнішньополітичної діяльності України на сучасному етапі є подальший розвиток міждержавного співробітництва. У межах пострадянського простору незаперечну значущість мають взаємини держав-сусідів – України і Молдови.

Вищезазначене спонукає науковців до теоретичного осмислення пріоритетних засад здійснення українсько-молдовських зв'язків. Саме тому за останні роки спостерігається зростання наукового інтересу до різноманітних аспектів заявленої проблематики.

Метою статті є аналіз доробку сучасних дослідників у площині українсько-молдовських взаємодій.

Наукову розробку О. Скларської присвячено висвітленню політичних процесів у Молдові та вивченню їхнього впливу на українсько-молдовські взаємовідносини. Автор наголошує на важливому значенні Молдови в зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних орієнтаціях України, пояснюючи це історичним підґрунтям взаємин двох держав, спільним зовнішньополітичним курсом на євроінтеграцію, наявністю українських етнічних земель та автохтонного українського населення у прикордонній смузі Молдови й етнічно молдовських поселень в Україні [1, с. 126].

Не викликає заперечень теза О. Головка про те, що останнім часом зріс науковий інтерес до вивчення етнокультурної взаємодії на українсько-молдовському пограниччі, до аналізу історичного поступу й сучасного становища українців у Молдові та східнороманського населення в Україні, до дослідження етноідентифікаційних процесів серед представників обох спільнот, котрі живуть в умовах діаспори тощо [2, с. 110]. У цьому контексті неабиякий інтерес матиме рецензія дослідника на наукове видання «Українсько-молдовські етнокультурні зв'язки». Він, зокрема, наголошує на міждисциплінарності збірника, багатоаспектності представлених у ньому статей, котрі розкривають спектр малодосліджених питань етнокультурної взаємодії українців діаспори з молдовським іноетнічним середовищем. Крім того, стаття цінна історіографічним оглядом збірників наукових праць, виданих Одеським національним університетом ім. І. І. Мечникова й Чернівецьким національним університетом ім. Ю. Федьковича в 2013-2015 рр. [3-5].

Метою ще однієї роботи О. Головка стало вивчення історіографії проблем міжетнічної взаємодії на українсько-молдовському пограниччі, зокрема в межах Середнього Придністров'я, де контактують українці Поділля і молдовани [6]. Автор резюмує, що дана проблематика розглядається впродовж усіх етапів етнографічного дослідження регіону, але констатує відсутність цілеспрямованості та зосередженість лише

на описі традиційно-побутової культури певного етносу. Дослідник також вказує на надмірне ідеологічне підґрунтя та розгляд питань слов'яно-романської взаємодії без врахування специфіки простору порубіжжя, хоча й не заперечує значущості накопиченого в аналізованих працях фактичного матеріалу.

Статтю С. Білоус присвячено аналізу розробок молдовських науковців, котрі зосереджують увагу на соціально-політичному, етнокультурному й економічному аспектах буття молдовської національної меншини Півдня України [7]. Окремо зроблено акцент на передумовах і головних етапах переселення молдован. У висновку автор наголошує на складності об'єктивного висвітлення заявлених питань та пов'язує це насамперед із обмеженістю джерельної бази.

До провідних напрямів української зовнішньої політики І. Леонтєв відносить взаємини України з її найближчими сусідами [8]. У своїй статті науковець визначає роль Молдови в геополітичній ситуації, розмірковує щодо необхідності у сучасних реаліях нової зовнішньополітичної стратегії для нашої держави. Автор не лише здійснює історичний екскурс відносин Молдови з країнами-сусідами, але й визначає можливі перспективні шляхи їхнього розвитку в контексті сучасних зв'язків Молдови з Росією, Україною, Румунією.

Хронологічний аналіз військово-політичних подій у Молдові в 1991-2011 рр. у ракурсі забезпечення військової безпеки країни міститься у праці Б. Левика [9]. Науковець розкриває передумови створення збройних сил Молдови, висвітлює військову політику країни на міжнародному рівні та в регіоні. Крім того, Б. Левик окреслює основні проблеми українсько-молдовських відносин.

У статті О. Новака увагу зосереджено на розкритті провідних аспектів українсько-молдовських відносин, їхній еволюції на сучасному етапі [10]. Автор розкриває позиції Молдови й України в площині міждержавного співробітництва в економічній, політичній, гуманітарній сферах, наводить перспективні напрями подальших двосторонніх українсько-молдовських відносин із урахуванням спільних євроінтеграційних тенденцій. У підсумку О. Новак визначає наступні проблеми міждержавних українсько-молдовських відносин: фінансування та реалізація проектів у політичній сфері; проблеми обміну майном, уведення протекціонізму, транзитна конкуренція в економічній сфері; загрози, пов'язані з придністровським чинником: нелегальна міграція і контрабанда; екологічні проблеми, що виникають у зв'язку із забрудненням акваторії Дністра; проблеми національних меншин в обох державах [10, с. 88].

Важливий внесок у розробку досліджуваного питання зроблений В. Коцуром, котрий значну увагу приділяє аналізу сутності поняття «стратегічне партнерство», пошуку засад його формування і зміцнення [11, 12]. Автор дотримується думки, що стабільність стратегічного партнерства залежить від готовності сторін до врахування інтересів одна одної, наявності оптимальних механізмів реалізації співробітництва, його довготривалості й комплексності [12, с. 6]. У монографії науковця висвітлюються фактори та динаміка виникнення етнополітичного конфлікту в Придністров'ї, характеризуються перспективи його врегулювання у контексті сучасних українсько-молдовських міждержавних відносин. Акцент зроблено на розкритті сутності конфлікту в Придністров'ї, його причинах, історичному підґрунті й етнополітичній специфіці [13].

Придністровський конфлікт також став об'єктом вивчення О. Кави [14]. Розкриваючи причини конфліктної ситуації, автор пов'язує її нерегульованість із комплексом проблем. До чинників конфлікту в Придністров'ї О. Кава відносить: історичний фактор, який дозволив швидко об'єднати населення регіону довкола ідеї відокремлення від правобережної Молдови; потужний економічний потенціал лівобережного регіону порівняно з переважно аграрним правобережжям; різні зовнішні геополітичні орієнтації Тирасполя і Кишинєва; прихід до влади в обох частинах республіки діаметрально протилежних за своїми ідеологічними поглядами радикальних політичних сил [14, с. 80]. О. Звездова аналізує основні напрямки діяльності України

щодо врегулювання Придністровського конфлікту в контексті її головування в Організації з безпеки та співробітництва в Європі [15]. Робота дослідниці має й прикладне значення, оскільки в ній наведені рекомендації щодо можливих шляхів вирішення конфлікту в Придністров'ї.

У праці Я. Тараса зроблено огляд наукового доробку, присвяченого історико-етнографічному дослідженню українців Бессарабії та Молдови впродовж XIX-XXI ст., охарактеризовано стан і здобутки у площині наукового осмислення матеріальної та духовної культури українців науковцями Молдови і України за роки незалежності [16]. Крім того, науковець визначає спектр питань, котрі можна віднести до малодосліджених, з'ясовує чинники, що перешкоджали їх висвітленню. На думку автора, чимало аспектів духовного і матеріального життя залишаються поза увагою вчених, зокрема: сім'я та родинний побут, громада; звичаї й обряди, народні знання, світоглядні уявлення й релігійні вірування; традиційні галузі господарювання і промисли тощо.

Українсько-молдовські політичні відносини у період розбудови Української національної держави в 50-х рр. XVII ст. вивчає В. Михайлов [17]. Насамперед дослідника цікавить аналіз геополітичних стратегій Б. Хмельницького, практичні спроби їхнього впровадження в площині взаємин із Молдавським князівством.

В історичному ракурсі українсько-молдовські зв'язки досліджує В. Тучинський. Серед численних його праць відзначимо монографію «Молдавани Півдня України з найдавніших часів до початку XX ст.», у котрій автор вивчає соціально-економічну, культурну, ментальну складову побутування молдавської національної меншини на теренах Півдня України [18].

Отже, проведений нами аналіз доробку сучасних науковців підтверджує зростання кількості досліджень щодо українсько-молдовських зв'язків на різних історичних етапах. Проблематика таких наукових розробок характеризується розмаїтістю: перспективні напрями і форми українсько-молдовських міждержавних взаємодій, сутність і можливі шляхи подолання Придністровського конфлікту, аналіз етнокультурних взаємин країн-сусідів, партнерство в гуманітарній сфері тощо.

1. Склярська О. І. Політичні процеси в Молдові як чинник її відносин з Україною / О. І. Склярська // Актуальні проблеми країнознавчої науки: Матеріали I Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, м. Луцьк, 9-10 жовтня 2014 р. / За ред. В. Й. Лажніка. – Луцьк : Вежа-Друк, 2014. – С. 126-129.

2. Головка О. Нове видання про українсько-молдовські етнокультурні зв'язки / О. Головка // Народна творчість та етнологія. – 2016. – № 2. – С. 110-113.

3. Спільність молдавської та української культури: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / Редкол.: Г. К. Кожоляк та ін. – Чернівці : ЧНУ, 2013. – 160 с.

4. Етнокультура порубіжжя: локально-територіальні особливості: збірник наукових праць / Редкол.: В. К. Борисенко та ін. – Одеса : ОНУ, 2014. – 418 с.

5. Етнокультурні процеси українсько-східнороманського порубіжжя: збірник наукових праць / Редкол.: В. К. Борисенко та ін. – Одеса : ОНУ, 2015. – 294 с.

6. Головка О. Історіографія проблем міжетнічної взаємодії на українсько-молдовському пограниччі / О. Головка // Народна творчість та етнологія. – 2014. – Вип. 5. – С. 60-68.

7. Білоус С. В. Молдовська національна меншина Півдня України в дослідженнях істориків Республіки Молдови / С. В. Білоус // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. «Історія та географія». – 2013. – Вип. 48. – С. 217-222.

8. Леонтьєв І. О. Геополітичний фактор в українсько-молдовських відносинах / І. О. Леонтьєв // Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки». – 2016. – № 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2990/2681

9. Левик Б. Військова політика Республіки Молдова 1991-2011 рр. / Б. Левик // Схід. – 2012. – № 5 (119). – С. 111-115.
10. Новак О. Проблеми розвитку міждержавних відносин України та Молдови / О. Новак // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – 2014. – № 14. – С. 84-89.
11. Коцур В. В. Україна і Республіка Молдова: пріоритетні напрямки міждержавних взаємин та стратегічного партнерства в ХХ ст. / В. В. Коцур // Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. Збірник наукових праць НПУ ім. М. П. Драгоманова. – К.: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Вип. 4. – С. 151-158.
12. Коцур В. В. Міждержавні відносини між Україною та Молдовою на шляху до стратегічного партнерства / В. В. Коцур // Україна наукова : матеріали четвертої всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Київ, 20-22 грудня 2010 р. / Інститут наукового прогнозування, Кримський інститут економіки та господарського права (Севастопольська філія) – К.: ТОВ «ТК Меганом», 2010. – С. 6-9.
13. Коцур В. В. Етнополітичний конфлікт у Придністров'ї у контексті українсько-молдовських міждержавних відносин / В. В. Коцур. – К.: ІІІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2013. – 272 с.
14. Кава О. С. Причини виникнення Придністровського конфлікту наприкінці 80-х років ХХ століття / О. С. Кава // Магістеріум. – 2004. – Вип. 17. Історичні студії. – С. 74-80.
15. Звездова О. О. Україна у вирішенні Придністровського конфлікту на сучасному етапі / О. О. Звездова // Наукові праці. Політологія. – 2013. – Вип. 200, т. 212. – С. 29-32.
16. Тарас Я. Українці Бессарабії, Молдови в історико-етнографічних дослідженнях / Я. Тарас // Народознавчі зошити. – 2014. – № 2 (116). – С. 313-319.
17. Михайлов В. М. Українсько-молдавські політичні відносини в контексті розбудови Української національної держави в 50-х рр. ХVII ст. / В. М. Михайлов // Гілея: науковий вісник. – 2016. – № 12 (115). – С. 11-13.
18. Тучинський В. Молдавани Півдня України з найдавніших часів до початку ХХ ст.: монографія / В. Тучинський. – Вінниця: О. Власюк, 2007. – 220 с.

Гончарова Н. Проблематика українсько-молдавських взаимоотношень в современных отечественных исследованиях.

В статье изучены научные наработки современных исследователей в сфере украинско-молдавских связей. Внимание сосредоточено на тематике и основных направлениях исследований. Доказывается тезис об активизации исследовательских разработок изучаемого аспекта. Отмечается возрастание спектра вопросов, которые рассматриваются учеными. Методология данного исследования основывается на общенаучных принципах (историзма, объективности, научности) и историко-научных методах (историко-типологический, историко-сравнительный, хронологический).

Ключевые слова: *Украина, Молдова, взаимоотношения, историография, современный период, тематика исследований.*

Honcharova N. Problems of Ukrainian-Moldovan relations in modern research.

The article studies the scientific achievements of modern researchers in the area of Ukrainian-Moldovan relations. Attention is focused on the topics and main areas of research. There is a thesis about activation of researches of this aspect. There is an increase in the spectrum of issues that are considered by scholars. The methodology of this study is based on general scientific principles (historicity, objectivity, scientific) and historical and scientific methods (historical-typological, historical-comparative, chronological).

Key words: *Ukraine, Moldova, relations, historiography, modern period, subjects of research.*